

SOSYOLOJİ 2, 4. ÜNİTE (SOSYOLOJİK OLAY VE METİN ANALİZİ) ÖZETİ

SOSYOLOJİK OLAYLARIN ANALİZİ

Sosyoloji, olayları olması gerektiği gibi değil olduğu biçimiyle analiz ederek gelecekte de olması muhtemel sorunların çözümünde önemli veriler elde etmemize imkân tanır. Bu nedenle sosyologlar, toplumsal olayların bireylerin ya da grupların yaşantılarını nasıl etkilediğini analiz ederler. Sosyal bilim araştırmaları; planlama, gerçekleştirme ve raporlaştırma aşamalarından oluşmaktadır.

Sosyal bilim araştırmalarında izlenecek yollar sırasıyla; araştırma konusunun belirlenmesi, problemin ortaya konması, konuyla ilişkili kaynakların taranması, hipotezlerin yazılması, araştırma yönteminin belirlenmesi, süre ve olanakların belirlenmesi, araştırmanın sonuçlandırılmasıdır.

Sosyal bilim araştırmaları genellikle dört ana bölümden ve bunların alt bölümlerinden oluşmaktadır. Son yıllarda en yaygın kullanılan raporlaştırma biçimi şöyledir:

- I. GİRİŞ-Problem, Kaynak Taraması, Hipotezler
- II. YÖNTEM- Evren ve Örneklem, Araştırma Modeli, Verilerin Toplanması ve Analizi
- III. BULGULAR
- IV. TARTIŞMA- Bulguların Yorumu, Sınırlılıklar Öneriler

GÖÇÜN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Göçün en önemli sonuçlarından biri kültürel yayılmadır. Göç, birbirinden haberdar olmayan insanlar ve kültürler arasında iletişimi sağlar. Yeni davranış biçimleri oluşturulur, yeni fikirler geliştirilir ve kültür zenginleştirilip yaygınlaşır. Köyden kente göç edenler, geldikleri yerlerin akrabalık, komşuluk ilişkilerini ve manevi kültürel değerlere bağlılığını yeterli bulmadıklarından uyum sorunu yaşarlar. Kentte doğan ikinci kuşak çocuklar ise daha hızlı bir değişim içerisinde girerler. Bu değişim aile içerisinde de gerginliklere ve kuşaklar arası çatışmalara sebep olur.

Köyden kente göç sonucunda ortaya çıkan problemlerden bazıları şunlardır;
Ülke genelinde nüfusun dağılışımda dengesizlik görülür.

- Yatırımlar dengesiz dağılır.
- Kırsal kesim yatırımlarında verimsizlik meydana gelir.
- Düzensiz kentleşme görülür.
- Sanayi tesisleri kent içinde kalır.
- Kentlerde konut sıkıntısı çekilir.
- Kent nüfusunda aşırı artış meydana gelir.
- Altyapı hizmetlerinde (yol, su, elektrik) yetersizlik görülür.
- Kentlerde işsiz insanların sayısı artar.
- Trafik, eğitim, sağlık problemleri ortaya çıkar.

SUÇ SOSYOLOJİSİ

Suç bir sosyal uyumsuzluk göstergesidir. Aslında suç; bazı nedenlerden dolayı topluma ters düşen davranış, söz veya tutumlardır. Genel olarak bakıldığında işsizliğin suç eğilimini arttırıcı bir etki yaptığı yönündeki araştırmaların, literatür içerisinde önemli bir oranı oluşturduğu görülmektedir. Ekonomik kriz veya çöküntülerin işsizlik ve yoksulluk oranlarında artışa yol açtığı ve bunun da sosyokültürel yapıyı olumsuz biçimde etkilediği söylenebilir. Bu olumsuz etkilerin başında; aile yapılarının sarsılması, bireylerin toplumsal değerlere ve kurumlara olan bağlılıklarının zayıflaması, statü kaybı, dışlanmışlık hissi, depresyon, intihar eğilimi ve suça yönelimli olma gibi unsurlar gelmektedir. İşsizlik, yoksulluk ve eşitsizlik gibi ekonomik faktörler suç olgusunun meydana gelmesinde etkili olmakla birlikte, suçun sadece ekonomik değişkenler ekseninde analiz edilmeyeceği de bir gerçektir. Aile yapılarının güçlü olması sosyal dayanışmanın varlığı suçu olumsuzlayan sosyokültürel ve değersel yapının mevcudiyeti toplum tarafından dışlanma korkusu ve tutuklanma oranının yüksek olması vb. faktörler olumsuz ekonomik koşulların etkisini azaltabilmektedir.

MODERN TOPLUMLARDA YOKSULLUK VE İŞSİZLİK

En genel anlamıyla yoksulluk, bireylerin beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel gereksinimlerini karşılayamama veya toplumsal standartların gerisinde kalma ya da yaşamın

gerektirdiği imkânlardan yoksun olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluğun ekonomik bir olgu olmanın ötesinde, sosyal, politik ve kültürel sorunları da içeren çok boyutlu bir sorun hâline dönüşmesiyle uluslararası kuruluşların da konuya olan ilgileri artmıştır. Yoksulluk sorununun az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi mutlak ve sürekli olmamakla birlikte, gelişmiş ülkelerde de yerel ve kısmi olarak kendini göstermesi, konunun dünya kamuoyunda da dikkate alınmasında etkili olmuştur. İnsani yoksulluk kriterleri yaşam süresi, eğitim, ekonomik ve sosyal imkânlardır.

KENTLEŞMENİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SORUNLAR

Kentleşme ekonomik gelişmeye paralel olarak nüfusun kentlerde toplanması ve kentsel alanların gelişmesi sürecini ifade eder. Kentleşme, kentteki nüfus yoğunluğunun artması ve mevcut kentlerin büyüüp gelişmesi anlamına gelmektedir. Kentleşme mekânda bir yayılma, nüfus yoğunluğu, yerel örgütlenme, toplumsal tabakalaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni yerleşim biçimlerinin oluşması ile toplumsal, ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus toplanma sürecidir.

İşsizlik, gecekondulaşma, çevre kirliliği, gürültü kirliliği, kültürel uyumsuzluk kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardandır. Kentleşme tüm olumsuzluklarına rağmen gelişme ve ilerleme açısından yaşanması gereken doğal bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemli olan kentleşmenin olumsuz etkilerini ve sorunlarını en aza indirerek yaşanabilir bir kent oluşturmak için çaba göstermektir.

SAVAŞ VE TERÖRİZM

Şiddet; cinayet, işkence, darbe (vuruş) ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. kavramları kapsayan eylemlerin bütünüdür. Sözlük anlamıyla şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak anlamına gelmektedir. Savaş ve terörizm de fiziksel ve ruhsal bakımdan insana en ağır acıları yaşatan bir şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Savaş eskiden iki ülkenin bütün kaynaklarını seferber ederek yaptıkları mücadele idi. Çağımızda ise savaşlar artık iki ülke arasında değil ülkelerin birbirleriyle kıyasıya, insanlığı ve dünyayı tehdit eder bir biçimde yaptıkları bir mücadele hâline gelmiştir. Atom, hidrojen ve yeni biyolojik silahların konvansiyonel silahların yerini almasıyla savaşların hem amaçları hem de biçimleri değişmiştir. Savaş ve terör, politikanın yıkıcı araçlarla sürdürümü olarak genellenebilir. Savaş ölümün yaşamdan üstün tutulduğu yasallaştırılmış bir terördür.

Küresel sistemde etkili olan bir olgu olmasına rağmen üzerinde net bir tanım yapılamayan terör kavramı, korku ve şiddeti siyasal amaçlarla kullanmak olarak tanımlanabilir. Ayrıca sistemli şiddet olarak da görülebilir; sistemli şiddetin bir amacı da nitelikli insanları öldürmek, karşı tarafı mantığıyla değil duygularıyla hareket ettirmek, insanları sindirmek, birbirlerinden kuşlandırmaktır. Terörizm ile psikolojik savaş arasındaki bağlantı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kime göre ve neye göre tanımlanacağı belli olmayan terörizm, toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Yapılan tanımların bazılarında terör “Herhangi bir amaca ulaşmak için sivillerin veya güvenlik görevlilerinin, propagandaya yönelik, ses getirici eylemlerle öldürülmesidir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Güvenlik eksikli bu tanımın dışında bir başka tanımda ise terörizm “hesaplı” bir şiddettir. Amacı olabildiğince çok insan öldürmek değil kitlelerin eylemlerinden etkilenmesini sağlamaktır, şeklinde ifade edilmektedir.

Uçak kaçırma, uçaklara saldırı, diplomat ve uluslararası korunan kişilere saldırı, siyasi amaçlı adam kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri yasa dışı yollarla sınırlandırma eylemi, bomba, roket, ateşli silahlar ve bombalı mektup ya da koli kullanılarak yapılan eylemler uluslararası hukuka göre terör eylemi olarak kabul edilmektedir.

SPORUN TOPLUM İÇİN ÖNEMİ

Toplum sosyal grupları amaçlarına, fonksiyonlarına, niteliklerine göre birbirini tamamlamak üzere bir arada tutar. Sportif faaliyetler, toplumdaki kültürel kaynaşmayı teşvik etme, sosyal davranış ve ilişkileri istenen düzeye getirme, insanların boş zamanlarını değerlendirme, sporu geniş kitlelere yayma; bedenî, ruhi ve fiziki anlamda nesiller yetiştirmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Çağdaş toplumlar, sporu sosyal hayatın ayrılmaz bir parçası saymaktadır. Geri kalmış ya da gelişmekte olan toplumların çoğunda sporun sosyal hayattaki yeri ve önemi henüz keşfedilmemiştir. Günümüzde

toplumların spora yaklaşımları toplumların genel yapısını ve anlayışını yansıtır. Sporda gelişmiş ülkeler aynı zamanda ileri ve çağdaş ülkelerdir.

Sporun Toplumsal Faydaları

- Spor çevrecidir.
- Spor toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlar.
- Spor demokratik toplum yaratılmasına önemli bir katkı sağlar.
- Spor insanları sosyalleştirir, insanların daha çok sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynar.
- Spor ve rekreatif yaklaşım toplumda çeşitliliğin artmasına yardımcı olur.
- Rekreasyon ve sporun ulusal ruhun güçlendirilmesi, sosyal uyum, aile bağlarının güçlenmesi, yaşlıları kabul vb. bireysel ve toplumsal davranışların gelişmesinde de olumlu etkileri vardır.
- Spor, farklı uluslar ve bireyler arasında evrensel bir dili ve iletişimi sağlayarak tüm dünyada barış ve kardeşliğin oluşmasına hizmet eder.
- Spor, bilhassa gelişmiş ülkelerde, ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır.

TOPLUMSAL AÇIDAN KİMSESİZ ÇOCUKLAR

1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre korunmaya muhtaç çocuk; anne ve babasız, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup ana veya babası tarafından ihmal edilip dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar olarak tanımlanmıştır. Bundan başka; çeşitli nedenlerle ailesi tarafından bakılamayan çocuklar 2828 sayılı yasa gereği ilgili mahkemelerce korunma kararı alınarak; bakımı, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılmasını sağlamak amacıyla devlet korumasına alınırlar.

Sokak çocukları gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin, yoksulluğun, göçün ve dağılan ailelerin ortaya çıkardığı bir sorun; gelişmiş ülkelerde ise yabancılaşma ve sistematik dışlanmanın kurbanları olarak görülmektedir. Sokakta pek çok tehlikeye maruz kalarak yaşayan bu çocuklar hem fiziki hem de ruhi olarak yıpranmaktadır. Sokakta yaşayan çocukların büyük bölümünü ise madde bağımlısı olarak nitelenen çocuklar oluşturmaktadır.

Anne ve babaların eğitimsizliği, anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarında yapmış oldukları hatalar, sokağın baskıcı aile ortamından daha özgür ve rahat olması, boşanma, ölüm gibi nedenlerle ailenin parçalanmış olması, köyden kente göç, yoksulluk, sosyal destek hizmetlerinin zayıflığı, koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlerin yetersiz oluşu, yasaların yeterince ve etkin olarak uygulanamaması sokak çocuklarının sokağı tercih etme nedenlerindendir.

Sokakta Yaşayan Çocuklarla İlgili Çözüm Önerileri

- Çocukların temel gereksinimlerini karşılamak
- Kimlik kazanmasına, benlik saygısı geliştirmesine yardımcı olmak
- Psikolojik destek sağlayarak sevgi ve güven ihtiyacını gidermek
- Toplumsal bilinci arttırmak
- Ailelere gerekli bilinçlendirmeleri yapabilecek ekipleri oluşturmak
- Tüm çocukların yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan bir toplumsal yapılanmaya gidebilmek
- Çocukları sokaklara iten toplumsal nedenler üzerinde çalışarak önleme programlarını geliştirmek
- Koruyucu sağlık hizmetleri ile tedavi hizmetlerine gereken önemi vermek
- Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların eğitime devam etmelerini sağlamak
- Aileyi bilgilendirecek ana baba okulları açmak, TV ve basın aracılığı ile bilinçlendirme eğitimleri yapmak, aile yapısını güçlendirmeye çalışmak
- Akranlardan oluşan rehabilitasyon ekipleri kurmak

ŞİDDETİN TOPLUMSAL YAPIYA ETKİLERİ

Hakaret etmek, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, onuru kırmak, huzura son vermek, incitmek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, zor kullanmak şiddetle ilgili davranışlardır.

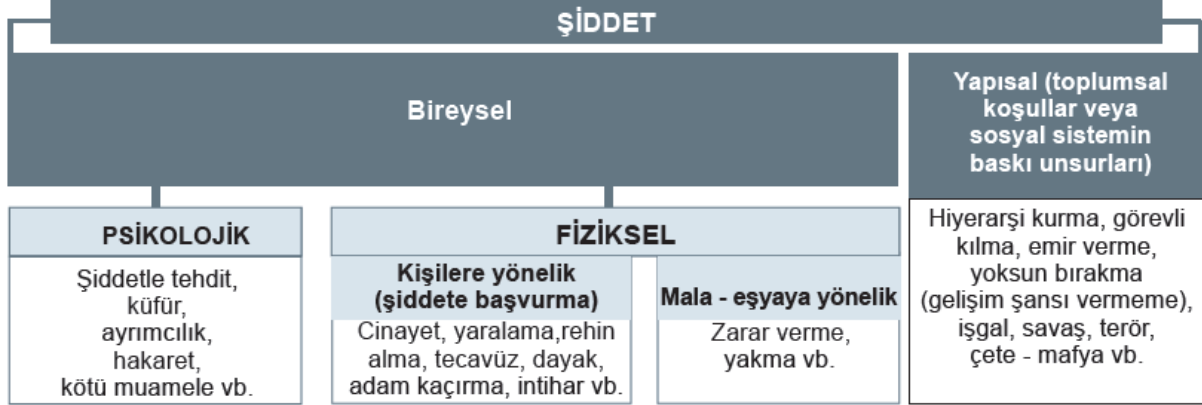
Şiddete Yol Açan Etmenler

Bireysel Etmenler: Akademik başarısızlık, sosyal beceri eksikliği, dışlanmışlık ve yalnızlık duyguları, aşırı alınganlık, öz güven eksikliği, bireysel farklılıklara karşı toleranssızlık, genetik yatkınlık,

psikopatolojik sorunlar, çabuk hayal kırıklığına uğramak, öfke kontrolünde yetersiz kalmak, madde ve alkol kullanımı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, sosyal uyumsuzluk, engellenmişlik duygusu.

Ailevi Etmenler: Aile içi iletişim ve etkileşim kopukluğu, tutarsız disiplin yaklaşımı, aşırı baskıcı ya da aşırı rahat aile tutumları, sevgi, ilgi eksikliği, ihmal, sıklıkla engellenme ve cezalandırılma, aile içi şiddete maruz kalma, aile içi şiddete şahit olma, fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan istismar edilme, olumsuz rol modeller, düzensiz ve tutarsız aile ortamı, suç geçmişli olan aile üyeleri, akrabalar.

Çevresel/Toplumsal Etmenler: Medyanın olumsuz etkisi, şiddet içeren programlar, filmler, bilgisayar oyunları, ekonomik sıkıntılar, sosyal ve toplumsal düzensizlikler, eğitim sisteminde yaşanan sıkıntılar, uyuşturuculara ve ateşli silâhlara ulaşım kolaylığı, akran baskısı, olumsuz arkadaş grupları.

MEDYANIN TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Medya, her çeşit bilgiyi bireye ve topluluklara aktaran, eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime gibi üç temel işleve sahip her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren, çok geniş iletişim araçlarını kapsayan bir kavramdır. Medya tüm insan davranışlarını kapsayan bir araçtır. Bilgiyi yayar, eğitir, eğlendirir ya da bilgiye yönelik davranışlar sunar. İnsanlar ise bu sayede, görerek, duyarak, okuyarak edindikleri bilgileri çevresindekilere de yansıtırlar ve o medya aracına olan güvenleri doğrultusunda tutum ve davranışlarını belirlerler.

Medyanın toplumsal gücü konusunda, birbirleriyle taban tabana zıt iki temel görüş vardır:

1. Medya “edilgen bir iletici”dir: İletilerin yayılmasında pasif bir konumdadır.
2. Medya iletişim olayında “etkin bir katılımcı”dır: Mesajların şekillendirilmesinde aktif roller oynar. Birinci görüşün takipçilerine göre medya, gerçekleri olduğu hâliyle yansıtan bir ayna gibidir. Objektiflik ve yansızlık, medyanın profesyonellik ideolojisinin temel ilkelerini oluşturur. Marksist geleneğin takipçisi düşünürlere göre medyanın, ön yargıdan ve baskıdan kurtulması olanaksızdır. Çünkü toplumdaki birtakım güç odakları ki biz bu güç odakları birçok toplumsal konuda olduğu gibi medya üzerinde de etkin bir güce sahiptir. Medya ve onun ürünleri de genellikle, toplumun ve bireylerin kaderlerini belirleyici konumda ve makro düzeyde karar verici durumda bulunan, bu hâkim ekonomik ve siyasi gruplar tarafından şekillendirilir.

AYRIMCILIK VE FARKLI BİÇİMLERİ

Ayrımcılık, en basit tanımıyla; herhangi bir kamu yararı ya da mantıklı bir gerekçe söz konusu olmaksızın bir kişiye, benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması anlamına gelir. Ayrımcılık bir siyasi, dinî, cinsel tercihi benimseyenlere ya da bir ırka, cinsiyete, yaşa karşı olabilir. İnsanlık tarihi ayrımcılığın yol açtığı büyük felaketlerle doludur. Etnik köken, din, dil, dünya görüşü ya da cinsiyet temelinde yapılan ayrımcılıkların acı sonuçları, tarihe utanç sayfaları eklemektedir. Farklı muamele biçimleri içinde insanlığa en ağır tecrübeyi yaşatan durum, “öteki”ne yaşama hakkı tanımamak olmuştur. Yapılan araştırmalar, ayrımcılığın en vahim biçimlerinden birini oluşturan ırkçılığın, tarihsel olarak kabaca üç türlü tezahür ettiğini ortaya koyar: Amerikan köleciliği, sömürgecilik ve Yahudi soykırımı. Her üç örnekte de ayrımcı, ırkçı politikalar öncelikle hedef aldıkları grupları bayağılaştırma, aşağılık olduklarını kanıtlama ve farklılıklarının altını çizerek dışlamaya veya yok etmeye dayalı bir mantık izlemiştir. Dine, ırka ve etnik kökene dayalı

ayrımcılığın en eski görünümlerinden biri olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı tarih boyunca; kölecilik, etnik temizlik, soykırım, katliam, zorunlu göç ettirme, aç bırakma, tecavüz gibi farklı şiddet uygulamalarıyla birlikte günümüze kadar devam etmiştir.